

مقدمه‌ای بر
مدیریت ریسک اعتباری
مفاهیم و روش‌ها

سعید رضائی

مهدی اشعه‌شعار

سرشناسه	: رضایی، سعید، ۱۳۵۰-
عنوان و نام پدیدآور	: مقدمه‌ای بر مدیریت ریسک اعتباری: مفاهیم و روش‌ها / سعید رضایی، مهدی اشعه‌شعار؛ به سفارش بانک ملی ایران.
مشخصات نشر	: تهران: بانک ملی ایران، شرکت چاپ و نشر، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۳۱۶ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۹۳-۰۲-۶
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا
موضوع	: مدیریت ریسک مالی
موضوع	: بانک و بانکداری -- مدیریت ریسک
موضوع	: سازمان‌های مالی -- مدیریت ریسک
موضوع	: اعتبار -- مدیریت
شناسه افزوده	: اشعه‌شعار، مهدی، ۱۳۵۱-
شناسه افزوده	: بانک ملی ایران
شناسه افزوده	: بانک ملی ایران، شرکت چاپ و نشر
رده‌بندی کتگر	: ۱۳۹۱ م ۶۷ / ۶۱ / HD
رده‌بندی دی‌سی	: ۶۵۸ / ۱۵۵
شماره کتابخانه ملی	: ۲۷۳۹۱۰۹

شرکت چاپ و نشر بانک ملی ایران

مقدمه‌ای بر مدیریت ریسک اعتباری

مفاهیم و روش‌ها

نویسنده: سعید رضایی و مهدی اشعه‌شعار

به سفارش بانک ملی ایران - اداره کل آموزش

نوبت چاپ: اول؛ سال چاپ: بهار ۱۳۹۱؛ تیراژ: ۴۰۰۰ نسخه

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: شرکت چاپ و نشر بانک ملی ایران

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۹۳-۰۲-۶

دیباچه

بانک‌ها از دیرباز به عنوان واسطه‌ای بین وجوه سپرده‌گذاران و گیرندگان تسهیلات عمل نموده‌اند که این امر موجب ارائه خدمات متنوع در زمینه پرداخت گردیده است. اینک نقش بانک‌ها در طول زمان، سیر تکاملی خود را طی نموده و واسطه‌گری را در سطحی بالا و پیشرفته‌تر از طریق معرفی ابزارهای مالی نوین، بکارگیری فناوری نوین، فعالیت‌های مربوط به اقلام خارج از ترازنامه، تبدیل دارایی‌های خود به اوراق بهادار و ... ارائه می‌نمایند. گستردگی فعالیت‌های بانک‌ها، موجد این نکته است که آن‌ها سودآوری خود را تنها محدود به تفاوت سود پرداختی به سپرده‌ها و سود دریافتی از تسهیلات ننموده‌اند بلکه درآمد خود را هر چه بیشتر بر روی کسب کارمزد از طریق پذیرش ریسک‌های مالی متنوع و مدیریت آن‌ها متمرکز کرده‌اند.

بانک‌ها برای این که بتوانند در این عرصه از مزیت‌های رقابتی برخوردار شوند می‌بایست با تربیت و پرورش نیروهای متخصص به شناسایی و ارزیابی ریسک‌های مترتب بر امور بانکی مبادرت نموده و بر گستره فعالیت‌های خود بیفزایند تا از این رهگذر علاوه بر تحصیل سود، سهم بازار خود را نیز افزایش دهند.

اداره کل آموزش با درک اهمیت مقوله مدیریت ریسک در بانکداری نوین، در راستای انجام رسالت خویش، از سال ۱۳۸۲ به طور جدی با برگزاری همایش‌ها و دوره‌های تخصصی مدیریت ریسک در داخل و خارج از بانک با همکاری سایر ادارات کل اقدام به فستگ‌سازی و پرورش نیروهای متخصص نموده و می‌نماید. این اداره کل همچنین بر خود واجب می‌داند از هرگونه فعالیت فرهنگی و آموزشی در راه اعتلای نام بانک ملی ایران حمایت مقتضی به عمل آورد.

کتاب حاضر نمونه‌ای از این فعالیت‌ها است که توسط همکاران ما در اداره کل مدیریت ریسک تهیه و تدوین شده است. در این مجموعه علاوه بر بحث و بررسی مفهومی مدیریت ریسک، با رجوعی عملیاتی برای مدیریت ریسک اعتباری معرفی گردیده است که بر ارزش آن می‌افزاید. امید است مطالعه این کتاب مثمرتر بوده و ما را بیش از پیش در پیشبرد اهداف بانک ملی ایران رهنمون سازد.

بانک ملی ایران

اداره کل آموزش

فهرست

۱۵	 سخنی با خوانندگان
۱۷	 پیشگفتار مؤلفان
۲۱	 مقدمه
۲۵	 فصل اول مفهوم ریسک و مدیریت آن
۲۷	 مقدمه
۳۱	 ۱.۱. پیشینه واژه ریسک
۳۱	 ۲.۱. تعریف ریسک
۳۷	 ۳.۱. ریسک در مباحث مالی
۳۷	 ۴.۱. علل کثرت ریسک در حوزه‌های مختلف
۳۸	 ۵.۱. مدیریت ریسک
۴۳	 فصل دوم مدیریت ریسک در صنعت بانکداری
۴۵	 مقدمه

۶ ■ مقدمه‌ای بر مدیریت ریسک اعتباری (مفاهیم و روش‌ها)

۴۷	۱.۲. انواع ریسک در بانک‌ها
۵۱	۱.۱.۲. ریسک اعتباری
۵۲	۲.۱.۲. ریسک بازار
۵۳	۳.۱.۲. ریسک نقدینگی
۵۴	۴.۱.۲. ریسک عملیاتی
۵۵	۲.۲. مدیریت ریسک در نظام بانکی
۵۷	۳.۲. ویژگی‌های مشترک اعمال شیوه‌های مدیریت ریسک
۵۸	اصل اول: کیفیت نظارت مدیران ارشد و هیئت مدیره
۵۹	اصل دوم: چارچوب مدیریت ریسک
۶۱	اصل سوم: یکپارچه‌سازی مدیریت ریسک
۶۲	اصل چهارم: پاسخگویی حوزه‌های مختلف کسب و کار
۶۲	اصل پنجم: ارزیابی و سنجش ریسک
۶۳	اصل ششم: بررسی و بازرسی مستقل
۶۴	اصل هفتم: برنامه‌ریزی اقتضائی
۶۵	فصل سوم روند تکاملی بیانیه‌های بال
۶۷	مقدمه
۶۸	۱.۳. کمیته بال
۷۰	۲.۳. بال یک
۷۱	۱.۲.۳. هدف‌های بال یک

۲.۲.۳. بیانیه بال یک	۷۳
۳.۲.۳. اجرای بال یک	۷۹
۴.۲.۳. نقایص چارچوب کفایت سرمایه بال یک	۸۰
۳.۳. بال دو	۸۳
۱.۳.۳. بخش یکم: حوزه کاربرد	۸۳
۲.۳.۳. بخش دوم، رکن اول	۸۵
۱.۲.۳.۳. محاسبات الزامات حداقلی سرمایه در بال دو	۸۶
۱.۱.۲.۳.۳. ریسک اعتباری بر پایه رویکرد استاندارد	۸۷
۱.۱.۱.۲.۳.۳. وزن ریسکی مطالبات براساس رویکرد استاندارد	۸۸
- مطالبات از شرکت‌ها	۸۸
- مخاطرات خرد (وام‌های اعطایی به افراد و کسب‌وکارهای کوچک) ...	۸۹
- املاک مسکونی	۸۹
- وام‌های املاک تجاری	۹۰
- مطالبات از دولت‌ها و بانک‌های مرکزی	۹۰
- مطالبات از بانک‌ها و شرکت‌های اوراق بهادار	۹۱
- اقلام زیر خط ترازنامه	۹۲
۲.۱.۱.۲.۳.۳. سررسید	۹۳
۳.۱.۱.۲.۳.۳. کاهش ریسک اعتباری	۹۴
۲.۱.۲.۳.۳. ریسک اعتباری بر پایه رویکرد مبتنی بر رتبه‌بندی داخلی	۹۵

۸ ■ مقدمه‌ای بر مدیریت ریسک اعتباری (مفاهیم و روش‌ها)

- ۱.۲.۱.۲.۳.۳. الزامات حداقلی سیستم‌های رتبه‌بندی داخلی ۱۰۱
- روش پایه در رویکرد مبتنی بر رتبه‌بندی داخلی ۱۰۳
- روش پیشرفته در رویکرد مبتنی بر رتبه‌بندی داخلی ۱۰۴
- ۲.۲.۱.۲.۳.۳. سیستم رتبه‌بندی و الزامات حداقلی سرمایه ۱۰۷
- مدل مرجع ۱۰۷
- انتخاب پارامترها ۱۱۲
- زیان‌های مورد انتظار و غیرمنتظره ۱۱۷
- تأثیر سررسید و عامل مقیاس ۱۱۹
- ۳.۱.۲.۳.۳. تأمین مالی از طریق انتشار اوراق بهادار ۱۲۲
- ۴.۱.۲.۳.۳. ریسک عملیاتی و بازار ۱۲۶
- ریسک عملیاتی ۱۲۷
- ریسک بازار ۱۲۸
- ۳.۳.۳. بخش سوم، رکن دوم: فرایند بررسی نظارت ۱۳۱
- ۴.۳.۳. بخش چهارم، رکن سوم: نظم بازار ۱۳۴
- منطق حاکم بر نظم بازار ۱۳۴
- ضروریات گزارش‌دهی ۱۳۵
- شرایط ضروری دیگر برای نظم بازار ۱۳۶
- ۵.۳.۳. نقاط قوت و ضعف بیانیه بال دو ۱۳۸
- ۴.۳. بیانیه بال سه ۱۴۳

۱۴۶	۱.۴.۳. چارچوب مبتنی بر ریسک خاص شرکت
۱۴۷	۱.۱.۴.۳. صورت کسر (تعریف محدودتری از سرمایه)
۱۴۹	۲.۱.۴.۳. مخرج کسر: افزایش پوشش ریسک
۱۵۰	- چالش وزن‌های ریسک
۱۵۱	- پرتفوی ابزارهای مالی بانک و اوراق بهادارسازی
	- ریسک اعتباری طرف معامله درخصوص مشتقات و قراردادهای
۱۵۲	بازخريد
۱۵۳	۳.۱.۴.۳. نسبت سرمایه: تنظیم الزامات سرمایه‌ای
۱۵۴	۴.۱.۴.۳. محافظ سرمایه
۱۵۵	۲.۴.۳. چارچوب مبتنی بر ریسک سیستمی
۱۵۵	۱.۲.۴.۳. نسبت اهرمی
۱۵۶	۲.۲.۴.۳. ضربه‌گیر سرمایه ضد دوره‌ای
	۳.۲.۴.۳. مؤسسه‌های مالی مهم از نظر سیستم (ظرفیت اضافی جبران
۱۵۷	زیان)
۱۵۸	۴.۲.۴.۳. بازارها و زیرساخت‌های مهم از نظر سیستم (SIMIS)
	۵.۲.۴.۳. جذب ریسک سیستمی با دنبال کردن وقایع از طریق آزمون
۱۵۸	بحران و مدل‌سازی ریسک
۱۵۹	۶.۲.۴.۳. نظارت سیستمی بر رکن دوم
۱۶۱	فصل چهارم مدیریت ریسک اعتباری

۱۰ ■ مقدمه‌ای بر مدیریت ریسک اعتباری (مفاهیم و روش‌ها)

مقدمه	۱۶۳
۱.۴. ریسک اعتباری چیست؟	۱۶۴
- ریسک نکول و ریسک تغییر رتبه	۱۶۴
- ریسک به‌عنوان پیشامدی غیرمنتظره	۱۶۵
- مخاطرات اعتباری	۱۶۶
۲.۴. مدیریت ریسک اعتباری	۱۶۷
۳.۴. اصول ارزیابی مدیریت ریسک اعتباری در بانک‌ها	۱۶۷
۱.۳.۴. ایجاد محیطی مناسب برای ریسک اعتباری	۱۶۷
۲.۳.۴. عملکرد تحت فرایند مناسب اعتباردهی	۱۶۸
۳.۳.۴. حفظ فرایندی مناسب برای اداره و سنجش و نظارت بر اعتبارات	۱۶۹
۴.۳.۴. اطمینان از وجود کنترل‌های مناسب بر ریسک اعتباری	۱۷۰
۵.۳.۴. نقش ناظران	۱۷۱
۴.۴. مدیریت ریسک اعتباری از طریق سیستم رتبه‌بندی داخلی	۱۷۱
۱.۴.۴. ساختار سیستم رتبه‌بندی داخلی	۱۷۵
۱.۱.۴.۴. رتبه‌بندی تسهیلات و قرض‌گیرنده	۱۷۵
۲.۱.۴.۴. دامنه یا حوزه رتبه‌ها	۱۷۸
۳.۱.۴.۴. درجه‌های رتبه‌بندی	۱۷۸
۴.۱.۴.۴. افق زمانی تخصیص رتبه و رابطه آن با چرخه‌های اقتصادی	۱۷۹

۱۸۳	۲.۴.۴. فرایند رتبه‌بندی.....
۱۸۳	۱.۲.۴.۴. تخصیص و بازنگری در رتبه‌ها.....
۱۸۵	۲.۲.۴.۴. ارزیابی کمی و کیفی.....
۱۸۷	۳.۴.۴. برآورد مؤلفه‌های ریسک.....
۱۸۷	۱.۲.۴.۴. احتمال نکول یا PD.....
۱۸۹	۱.۱.۳.۴.۴. تعریف بخش‌های اعتباری.....
۱۹۱	۲.۱.۳.۴.۴. مدل‌های رتبه‌بندی.....
۱۹۳	۱.۲.۱.۳.۴.۴. مدل‌های تجربی.....
۱۹۳	- پرسش‌نامه کلاسیک رتبه‌بندی.....
۱۹۵	- سیستم‌های کیفی.....
۱۹۶	- سیستم‌های خبره.....
۱۹۸	- سیستم‌های منطق فازی.....
۲۰۱	۲.۲.۱.۳.۴.۴. مدل‌های آماری.....
۲۰۳	- مدل رگرسیونی.....
۲۰۵	- تحلیل ممیزی.....
۲۰۷	- مدل‌های لجیت و پرویت.....
۲۱۱	- مدل‌های پنل (تابلویی).....
۲۱۳	- مدل‌های خطر.....
۲۱۵	- شبکه‌های عصبی.....

- ۲۱۶ - درخت تصمیم‌گیری
- ۲۱۹ ۳.۲.۱.۳.۴.۴ مدل‌های علی
- ۲۱۹ - مدل‌های قیمت‌گذاری اختیاری
- ۲۲۱ - مدل‌های شبیه‌سازی جریان نقدی
- ۲۲۲ ۴.۲.۱.۳.۴.۴ مدل‌های ترکیبی
- ۲۲۳ - ارتباط افقی انواع مدل‌ها
- ۲۲۴ - ارتباط عمودی انواع مدل‌ها با تحت‌الشعاع قرارداد آن
- ۲۲۵ - استفاده از معیار تجربی خروج از بالا
- ۲۲۷ ۳.۱.۳.۴.۴ روایی سنجی مدل‌های رتبه‌بندی
- ۲۲۹ ۱.۳.۱.۳.۴.۴ روایی سنجی قبل از اجرا
- ۲۳۰ ۲.۳.۱.۳.۴.۴ روایی سنجی پس از اجرا با استفاده از داده‌های نکول
- ۲۳۴ ۱.۲.۳.۱.۳.۴.۴ روایی سنجی کیفی
- ۲۳۴ - طراحی مدل
- ۲۳۵ - کیفیت داده‌ها
- ۲۳۵ - کاربرد داخلی (آزمون)
- ۲۳۶ ۲.۲.۳.۱.۳.۴.۴ روایی سنجی کمی
- ۲۳۷ ۱.۲.۲.۳.۱.۳.۴.۴ پس‌آزمون
- ۲۳۷ ۱.۱.۲.۲.۳.۱.۳.۴.۴ قدرت تشخیص
- ۲۳۹ - منحنی ROC

۲۴۱	 CAP	منحنی
۲۴۳	 ۲.۱.۲.۲.۳.۱.۳.۴.۴	تنظیم پس‌آزمون
۲۴۵		امتیاز برای
۲۴۶		نسبدهای قابلیت اعتماد
۲۴۷	 ۳.۱.۲.۲.۳.۱.۳.۴.۴	ثبات
۲۴۸	 ۲.۲.۲.۲.۱.۳.۴.۴	الگوبرداری
	 ۳.۲.۱.۳.۴.۴	روایی سنجی پس از اجرا با استفاده از ماتریس انتقال یا
۲۴۹		تغییر رتبه
۲۵۴	 LGD	زیان مشروط به نکول یا
۲۵۹	 ۱.۲.۳.۴.۴	روش‌های برآورد نرخ بازگشت
۲۵۹	 ۱.۱.۲.۳.۴.۴	LGD بازار
۲۶۰	 ۲.۱.۲.۳.۴.۴	LGD بازگشت
۲۶۱	 ۱.۲.۱.۲.۳.۴.۴	محاسبه LGD بازگشت
۲۶۴	 ۲.۲.۱.۲.۳.۴.۴	از داده‌های گذشته تا برآورد LGD
۲۶۵	 ۲.۲.۳.۴.۴	ریسک بازگشت و ارتباط با ریسک نکول
۲۶۷	 ۳.۳.۴.۴	ارزش در معرض نکول یا EAD
۲۶۹	 ۴.۴.۴	کمی‌سازی ریسک اعتباری
۲۶۹	 ۱.۴.۴.۴	زیان مورد انتظار (EL) و زیان غیرمنتظره (UL)
۲۷۲	 ۲.۴.۴.۴	محاسبه ریسک

۵.۴	چارچوبی برای مدیریت ریسک اعتباری مبتنی بر رتبه‌بندی داخلی	۲۷۵
۱.۵.۴	استفاده از سیستم‌های رتبه‌بندی داخلی	۲۷۶
	- اعطای تسهیلات	۲۷۶
	- نظارت	۲۷۶
۲.۵.۴	استفاده از PD هر رتبه	۲۷۷
۶.۴	آزمون بحران در مدیریت ریسک اعتباری	۲۸۰
۱.۶.۴	عوامل ضروری آزمون بحران	۲۸۱
۲.۶.۴	شکل‌گیری آزمون بحران	۲۸۲
۱.۲.۶.۴	تضمین کیفیت داده‌ها	۲۸۳
۲.۲.۶.۴	تحلیل پرتفوی اعتباری و سایر اوضاع عمومی	۲۸۴
۳.۲.۶.۴	طراحی آزمون‌های بحران	۲۸۶
۴.۲.۶.۴	اجرا و ارزیابی آزمون بحران	۲۸۸
۷.۴	مدل‌های مدیریت پرتفوی ریسک اعتباری (CRPM)	۲۸۹
۸.۴	مدل CREDIT RISK + (CR+)	۲۹۶
۱۸.۴	برآورد احتمال توزیع نکول	۲۹۷
۲۸.۴	توزیع احتمال زیان	۲۹۹
۳۸.۴	توزیع زیان کل پرتفوی	۳۰۴
	منابع	۳۱۰

سخنی با خوانندگان

رویکردهای نوین در اداره امور بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی در جهان با تمرکز بر شناسایی و ارزیابی ریسک‌های مترتب بر فعالیت آنان که با عنوان مدیریت ریسک از آن یاد می‌کنند، چند سالی است که ذهن مدیران نظام بانکی کشور را به خود مشغول کرده است. ازسوی دیگر، الزامات و توصیه‌های کمیته بال و اعلام آن از طریق بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران منجر به داشتن واحد مدیریت ریسک، زیر نظر عالی‌ترین مقام، تمامی بانک‌ها را به‌فکر واداشت که اقدام‌های اجرایی را در این زمینه آغاز نمایند.

بانک ملی ایران نیز در همین راستا اداره کل مدیریت ریسک را زیر نظر مدیریت محترم عامل ایجاد کرد و با جذب و آموزش نیروهای لازم و انجام دادن کارهای مطالعاتی، برای اولین گام، کارگروه‌های ریسک اعتباری، عملیاتی، نقدینگی و بازار را تعیین کرد. هر کارگروه با استفاده از منابع داخلی و خارجی

در قالب کتاب‌ها و مقاله‌های مختلف اقدام‌های زیربنایی در هر حوزه را شروع کرد.

مطالعه و بررسی کارگروه ریسک اعتباری بر روی کتاب‌ها و مقاله‌ها و نوشته‌های گردآوری شده که عموماً به زبان انگلیسی نگاشته شده است، حاکی از کمبود وضعف منابع و مقاله‌های فارسی در انتقال مفاهیم مربوط به این موضوع بود و ما را به فکر انداخت تا برای عمق‌دادن به مفاهیم مربوط به ریسک اعتباری، حاصل مطالعات و بررسی‌های خود را در قالب کتاب حاضر با عنوان «مقدمه‌ای بر مدیریت ریسک اعتباری (مفاهیم و روش‌ها)» تألیف و به جامعه بانکی عرضه کنیم.

امید است آنچه ارائه گردیده است، بتواند بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی را در اجرای نقش بی‌بدیل خود در عرصه اقتصاد کشور یاری کند.

پرویز فخرادخانی

بیشگفتار مؤلفان

تغییرات فزاینده و دگرگونی‌های لحظه‌ای عصر حاضر، آن‌چنان نبود اطمینانی را در ارکان حیات بشری اعم از زندگی فردی و گروهی و سازمانی رقم زده است که عمده فعالیت‌های افراد و سازمان‌ها و نهادها را با ریسک‌ها و خطرهای جدی و متعددی مواجه کرده است. در این میان، بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی، به‌طور خاص، به دلیل ماهیت انتفاعی خود همواره با ریسک‌های مالی مختلفی مواجه هستند که میزان درآمد و سودآوری آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

ریسک اعتباری که از آن به عنوان احتمال وقوع زیان ناشی از عدم بازپرداخت اصل و سود تسهیلات اعطایی به دلیل نداشتن توان یا تمایل مشتری یاد می‌شود، به سبب قدمت و میزان اثرگذاری و تحول‌های گسترده آن، همواره اساسی‌ترین مخاطره بانک‌ها قلمداد شده، به نحوی که در صنعت بانکداری به عنوان چالش هزاره سوم معرفی گردیده است.

اعطای اعتبار و تسهیلات همواره مبنای تداوم و رونق فعالیت‌های اقتصادی بوده است و عمدتاً از طریق بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی و اعتباری صورت می‌پذیرد. از این رو، تخصیص بهینه و کارآمد این منابع مبتنی بر برقراری توازن میان ریسک و بازده، به گونه‌ای که سبب ارزش‌آفرینی برای سهام‌داران گردد، زمینه‌ساز رشد و شکوفایی نظام‌های اقتصادی خواهد شد. بر این اساس، طراحی سازوکاری به منظور ارزیابی ریسک اعتباری بانک، در سطوح فردی و پرتفوی اعتباری به شناسایی و تخصیص منابع بانکی به مشتریان کمک می‌کند. این سازوکار به عنوان بخشی از فعالیت مدیریت ریسک اعتباری، نزد بانک‌ها از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. در سال‌های اخیر، موضوع مدیریت ریسک در صنعت بانکداری کشور ما نیز مطرح گردیده است؛ اما با وجود گام‌هایی که در این زمینه برداشته شده، همچنان رویکردهای سنتی، بر مدیریت ریسک و به ویژه ریسک اعتباری حاکم بوده است و تخصیص اعتبار به متقاضیان تسهیلات، عمدتاً بر اساس قضاوت‌های ذهنی و شعور متعارف و بدون مبانی علمی و محاسباتی انجام می‌شود. همچنین توجه به افزایش ریسک اعتباری به عنوان یکی از دغدغه‌های اصلی نظام بانکی و نیز تأکید کمیته بال در خصوص استفاده از چارچوبی برای مدیریت ریسک مبتنی بر دستورالعمل‌های نظارتی داخلی و بین‌المللی، ما را به فکر انداخت تا با تألیف این مجموعه، ضمن بررسی مفهوم ریسک و مدیریت آن، چارچوبی عملیاتی برای مدیریت ریسک اعتباری در نظام بانکی کشور ارائه کنیم. بدیهی است این چارچوب می‌تواند بخشی از استراتژی

کلان بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی قلمداد شده و سپس عملیاتی گردد. اما در سازمان‌ها ایجاد تغییر در نگرش و روش‌ها با چالش فراوانی مواجه بوده و نیازمند زمان است. امید است تحفه پیش‌رو در سالی که مزین به سال جهاد اقتصادی گردیده است، با استقبال همه دلسوزان و علاقه‌مندان به نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران، به‌ویژه در عرصه اقتصادی و صنعت بانکداری کشور روبه‌رو شود. گفتنی است، مؤلفان از هرگونه نظرهای اصلاحی استادان و کارشناسان محترم در راستای افزایش سطح علمی استقبال می‌کنند.

در پایان، برخود واجب می‌دانیم از رئیس محترم اداره کل مدیریت ریسک بانک ملی، جناب آقای فخرادخانی، به‌دلیل ارائه رهنمودهای ژرف‌اندیشانه و عالمانه‌شان و معاون محترم ایشان جناب آقای صفری، به‌دلیل حمایت‌های بی‌دریغ و راهنمایی‌های مستمر خود و همچنین همکاران محترم، سرکار خانم‌ها پلنگی و هاشمی و سعیدی قدردانی کنیم.

سعید رضائی sa_rezai@yahoo.com

مهدی اشعه‌شعار ashaeshoar@yahoo.com

تیر ۱۳۹۰

مقدمه

روند کسب و کار بانک‌ها به عنوان واسطه‌گران مالی و تحصیل منافع آتی آن‌ها، همواره مستلزم پذیرش ریسک بوده است. به نحوی که بدون پذیرش ریسک چرخه حیات این قبیل مؤسسه‌ها رو به زوال خواهد رفت. به بیان دیگر، ریسک برای مؤسسه‌های مالی از مفهومی حیاتی برخوردار بوده است و فرایند اصلی بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی بر محور مدیریت مؤثر ریسک قرار دارد. همچنین نوسان‌های حاکم بر بازارهای جهانی، رشد فناوری‌ها، نوآوری‌های مالی و محیط در حال تغییر حاکم بر نهادهای مالی، بحث مدیریت ریسک را به موضوع بسیار مهمی تبدیل کرده است، به طوری که این مؤسسه‌ها همواره و به طور همزمان در حال خلق و کاهش ریسک هستند. مجموعه این عوامل سبب گردیده است تا شناسایی، سنجش، پایش و مدیریت ریسک در مؤسسه‌های مالی به صورت ضرورتی انکارناپذیر دربیاید و از طرف دیگر، همواره توجه ناظران داخلی و

بین‌المللی را جلب کند و رهنمودها و قوانینی نیز در این راستا برای نهادهای مالی در نظر گرفته شود.

در میان انواع ریسک‌های مترتب بر فعالیت بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی، ریسک اعتباری و مدیریت آن در مقایسه با سایر ریسک‌های صنعت بانکداری جایگاه ویژه‌ای دارد و فرایند اعطای تسهیلات به مشتریان با خطرهای متعددی روبه‌رو است. هرگونه تخصیص نامناسب منابع به مشتریانی که صلاحیت ندارند، خطرهای مضاعفی را برای بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی به همراه خواهد داشت. بنابراین مدیریت ریسک اعتباری ابزاری کارآمد در سیستم بانکی برای ادامه حیات در دنیای کسب‌وکار امروزی، به‌شمار می‌رود.

این کتاب با هدف ارائه مقدمه‌ای بر مفاهیم و روش‌های مدیریت ریسک اعتباری تألیف گردیده و شامل چهار فصل است. در فصل اول، مفهوم ریسک، پیشینه واژه ریسک، تعریف آن و مدیریت ریسک به‌طور عام ارائه گردیده است. در فصل دوم، به تشریح مقوله ریسک در صنعت بانکداری و مباحثی نظیر انواع ریسک در بانک‌ها و مدیریت ریسک در نظام بانکی و ویژگی‌های مشترک اعمال آن پرداخته شده است. در فصل سوم، به دلیل اهمیت بیانیه‌های کمیته بال در مدیریت مؤثر ریسک، شرح مختصری از بیانیه‌های این کمیته در قالب دستورالعمل‌های بال یک و دو و سه ارائه گردیده است و مشکل‌ها و موانع پیاده‌سازی بیانیه‌های بال یک و دو بیان شده است. باتوجه به تمرکز این کتاب بر موضوع مدیریت ریسک اعتباری، درباره سایر مسائل نظیر ریسک عملیاتی و

ریسک بازار، به بیان توضیحات مختصری اکتفا شده است. در این فصل، موضوع‌های تخصصی مدیریت ریسک اعتباری، نظیر سیستم‌های رتبه‌بندی و رویکردهای موجود در این حوزه، از دیدگاه بال به تفصیل بررسی شده است. در فصل چهارم که در واقع، بخش تخصصی و هدف نهایی این نگارش است، سعی بر آن بوده است تا مباحث ریسک اعتباری، اصول ارزیابی مدیریت ریسک اعتباری، مدیریت ریسک اعتباری از طریق سیستم رتبه‌بندی داخلی، چارچوبی برای مدیریت ریسک اعتباری مبتنی بر ریسک اعتباری، آزمون بحران، مدل‌های مدیریت پرتفوی اعتباری تا حد ممکن تشریح شود. در انتها، مدل CR+ به عنوان تنها مدل تحلیلی مدیریت پرتفوی اعتباری تبیین گردیده است.